

7'NCİ YARGI PAKETİNİN GETİRDİĞİ DEĞİŞİKLİKLER

Pelin Baysal & Ilgaz Önder

30 Mayıs 2019 tarihinde tanıtılan Yargı Reformu Strateji Belgesi kapsamında, o günden bugüne 6 paket halinde kanun değişikliği yapılmış, Türk Ceza Kanunu'ndan İcra ve İflas Kanunu'na kadar geniş bir yelpazede düzenlemeler hayata geçirilmiştir.

Bu kapsamda 7. yargı paketi taslağı 09.03.2023 tarihinde hazırlanmış ve Adalet Komisyonu'na sunulmuştur. Kısa zamanda yasalaşması beklenen bu tasarı haciz işlemleri karşısında borçluların şahsi alanlarını biraz daha korumak, delil tespiti süreçlerini kolaylaştırmak ve zorunlu arbuluculuk kurumunun uygulama alanını genişletmek gibi önemli hedefler gütmektedir.

I. Cebri İcra İşlemleri

a. Konutta Haciz İşlemleri Borçlu Lehine Düzenlendi

İcra ve İflas Kanunu'nun ("İİK") 79/a no.lu hükmü olarak ihdas edilen düzenlemeyle konutta haczin yapılması prensip olarak mahkeme kararına bağlanmaktadır. Buna göre

- İcra müdürü haczin yapılması talep edilen yerin konut olduğunu tespit ettiği anda icra mahkemesine başvurup haciz için onay alacaktır.
- Borçlunun rızası halinde bu onaya gerek yoktur.
- İhtiyati haciz hallerinde veya doğası gereği konuta girilmesini gerektiren tahliye / teslim işlemlerinde ayrıca bir mahkeme onayı aramaya gerek yoktur.

Haczi caiz olmayan malların kapsamı İİK m.82'de genişletilmiştir. Maddenin 1. fıkrasının 3. bendindeki değişiklikle artık lüzumlu ev eşyaları ayrımı yapılmayacak, ortak kullanımına hizmet eden veya kişisel nitelikteki eşyaların hiçbiri (bunlar birden fazla olsun olmasın) haczedilemeyecektir.

Ayrıca, aynı hükmün 2. fıkrasındaki değişiklik uyarınca, söz konusu kişisel eşyalara ek bir koruma daha sağlanmış ve bu eşyaların, haciz konusu borcun kaynağını oluşturduğu hallerde dahi haczedilmeyeceği belirtilmiştir.

b. Taşkın Haczin Önüne Geçilmesi Amaçlanıyor

İİK m. 85 hükmüne getirilen düzenlemeyle taşınır ve taşınmaz hacizlerinde borçlunun alacaklı karşısındaki konumu güçlendirilmeye çalışılmış, alacak miktarını aşacak şekilde haciz yapılamayacağı daha açık bir şekilde kaleme alınmıştır.

Mevcut düzenlemede de haczin “alacağa yetecek miktar”la sınırlı olduğu belirtilmişti. Ancak anlaşılmaktadır ki, mevcut düzenlemenin lafzı uygulamada istenilen sonuçları vermemiş, icra memurlarının alaktan fazlasını haczetmesine mâni olmamıştır.

Kanunun yeni lafzının istenilen amaca hizmet edip etmeyeceği icra memurlarının zaten hep var olan takdir yetkilerini bundan sonra ne şekilde kullandıklarına bakarak anlaşılacaktır. Zira, değişiklikten önce olduğu gibi, şimdi de

- İcra memurları bir taşınır haczinde bir haciz tutanağı düzenleyip, malın kıymetini takdir edecek; (İİK m.102)
- Kıymet takdiri gerçeği yansıtmıyorsa ya da haczedilen malın kıymeti borçtan fazlaysa, borçlu icra memurunun işlemi hakkında icra mahkemesine şikâyette bulunabilecek,
- İcra mahkemesi de şikâyet üzerine haciz tutanağıyla bağlı kalmaksızın incelemesini yapacak ve gerçekten de alacak miktarını aşan bir haczin yapıldığına kanaat getirirse aşan kısmın iadesine karar verecektir.

Yeni düzenleme her ne kadar mevcut uygulamayı somut bir şekilde değiştirmese de icra memurlarının değerlendirme yaparken takdir yetkisini artık borçlu lehine kullanmalarına ve hatta taşkın haciz olasılığının mevcudiyeti halinde uygun kıymette bir malvarlığı buluncaya kadar haciz işlemi yapmamalarına sebep olabilir. Bu takdirde şikâyet de artık borçlunun değil, haciz talebi reddedilen alacaklının başvuracağı bir çare halini alacaktır.

c. Haczin Kalkması Halinde Yedieminde Bulunan Malların Tasfiye Aşaması Düzenlendi

İİK'nın mevcut düzenlemesinde (m. 88), ihtiyati haczin kalkması gibi sebeplerle artık muhafazasına gerek kalmayan malların sahibince geri alınabileceğini, geri alınmazsa açık artırma suretiyle satışa çıkarılmasını öngörmekteydi. Satıştan elde edilecek para, muhafaza ve satış için katlanılan masraflar düşüldükten sonra hak sahiplerine ödenmekteydi.

Bu tasfiye usulü yeterli görülmemiş ve daha detaylı bir düzenlemeye ihtiyaç duyulmuştur. Bu ihtiyaca binaen İİK m.88/a olarak eklenen düzenleme ile söz konusu mal, masrafları ödenip sahibi tarafından teslim alınmadığı takdirde

- öncelikle rehin hakkı sahibi mal üzerinde rehinden kaynaklı haklarını kullanmaya davet edilecek;
- bu hak kullanılmadığı takdirde mal açık arttırma ile satışa çıkarılacak;

- o satış mümkün olmazsa, malın mülkiyetinin devri, ilgili masraf ve bedellerin ödenmesi karşılığında, ilk önce yedime, sonrasında Makine ve Kimya Endüstrisi A.Ş.'ye teklif edilecek,
- o bu da mümkün olmazsa, son çare olarak malın mülkiyetinin bedelsiz bir şekilde Türkiye Kızılay Derneği'ne devredilecektir.¹

II. Basit Yargılama Usulüne Tabi Ticari Davaların Parasal Sınırı

Türk Ticaret Kanunu'nun ("TTK") mevcut düzenlemesinde miktar veya değeri 500.000 TL'nin altında kalan ticari uyuşmazlıkların tek hakimle ve basit yargılama usulü ile çözümleneceği düzenlenmiştir (TTK m. 4). Bu sınırı aşan davalar heyet halinde ve yazılı yargılama usulüne tabi olarak görülmektedir.

Yapılan değişiklikle 500.000 TL olan sınır, 1.000.000 TL'ye çıkmıştır. Bu tutar her yıl Hukuk Muhakemeleri Kanunu ("HMK") Ek Madde 1 hükmü uyarınca her yıl ilan edilen yeniden değerlendirme oranında artırılmasıyla uygulanacaktır.

Bu değişikliğe paralel olarak 5235 Sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'da da değişikliğe gidilmiş ve asliye ticaret mahkemelerinde heyet halinde görülecek davaların parasal sınırı 500.000 TL'den 1.000.000 TL'ye çıkarılmıştır.

III. Arabuluculuk

a. Zorunlu Arabuluculuğa Tabi Davaların Kapsamı Genişletiliyor

TTK'nın 5/A maddesinde ve İş Muhakemeleri Kanunu'nun 3. maddesinde yapılan değişiklikle bu kanunların kapsamına giren itirazın iptali, menfi tespit ve istirdat davalarının da zorunlu arabuluculuğa tabi olduğu belirtilmiştir.

Bu değişikliğe kadar gelişen süreçte Yargıtay kanunda açıkça belirtilmedikçe zorunlu arabuluculuğu dava şartı olarak öngören hükümlerin geniş yorumlanamayacağını ve "bir alacağın tahsilini gerektirir nitelikte" olmayan bu tür davalarda arabuluculuğa başvurulmasının zorunlu olmadığını savunmuştu.² Bu değişiklikle artık bu tartışma anlamını yitirmiş, söz konusu dava türlerinin zorunlu arabuluculuğa tabi olup olmadığı konusunda yorum kurallarına başvurmaya gerek kalmamıştır.

Arabuluculuk Kanunu'nun 18(A) hükmüne eklenen 17. fıkrayla, menfi tespit davalarının zorunlu arabulucuya tabi kılınmasının borçlu aleyhine doğuracağı sonuçların giderilmesi amaçlanmıştır.

İİK m. 72 hükmü icra takibinden önce açılmış olan menfi tespit davalarında borçluya teminat karşılığında icra takibini durdurma imkânı tanımaktadır. Arabuluculuk Kanunu'nda bu değişiklik yapılmasaydı ticari borçlunun elinden bu imkân fiilen alınmış olacaktı. Zira alacaklı olduğunu iddia eden icra takibini başlatabilecekken borçlu menfi tespit davası açmak için arabuluculuk sürecinin neticelenmesini

¹ İşbu düzenleme yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 6 ay içinde Adale Bakanlığınca yayınlanacak usul ve esaslara uygun olacak şekilde uygulanacaktır.

² Yargıtay 11 HD, 2020/4396 E., 2021/3198 K., 01.04.2021.

beklemek zorunda kalacaktır. İşte bu değişlikle aleyhine sonuç oluşabileceğinden dolayı borçlu arabuluculuk sürecinin devamında menfi tespit davası açtığında, sanki icra takibinden önce dava açmış gibi muamele görecektir.

Arabuluculuk Kanunu'nun 18(B) hükmüyle

- kira ilişkisinden kaynaklı uyuşmazlıklar,
- taşınır ve taşınmazların paylaşılması ve ortaklığın giderilmesi,
- kat mülkiyeti ve
- komşu hakkıyla ilgili uyuşmazlıklar da

zorunlu arabuluculuk kapsamına alınmaktadır.

b. Arabuluculuğa Elverişli Konular Genişletiliyor

Arabuluculuk Kanunu'na eklenen 17/B maddesi ile bir başka tartışmalı konuya parmak basılmış ve taşınmazın devri veya sınırlı aynı hak kurulmasına ilişkin meselelerin arabuluculuğa elverişli olduğu düzenlenmiştir.

c. Ticari Konulardaki Sulh Anlaşmasının İcra Edilebilirlik Şartları Kolaylaşıyor

Arabuluculuk Kanunu'nun 18/4 hükmünde yapılan değişlikle, ticari uyuşmazlığın taraflarının varacağı bir sulh anlaşmasının mahkeme onayı olmaksızın icra edilebilir ilam niteliğinde sayılabilmesi için tarafların imzasını taşıması zorunluluğu terkedilmiştir. Sadece avukat ve arabulucu tarafından imzalanmış da olsa sulh anlaşması mahkeme onayı olmaksızın icra edilebilir.

Ticari nitelikte olmayan uyuşmazlıklarda ise mevcut düzenleme korunmuştur. Buna göre bir sulh anlaşmasının mahkeme onayı olmaksızın icra edilebilmesi için tarafın kendisi, avukatı ve arabulucu tarafından imzalanmış olması gerekmektedir.

d. Milletlerarası Sulh Anlaşması Belgelerinin İcra Edilebilirliği Düzenlendi

Arabuluculuk Kanunu'nun (17/A) no.lu maddesi yeni bir düzenleme olup, 11 Nisan 2022'de yürürlüğe girmiş olan Singapur Konvansiyonu'yla uyum yakalamayı amaçlamış, boşlukları doldurmuştur. Buna göre, Konvansiyona tabi bir sulh anlaşmasının Türkiye'de icra edilebilmesi için

- Başvurulacak mahkemenin Asliye Ticaret Mahkemesi olduğu ve bu mahkemelerin yetkisi,
- Mahkemenin icra edilebilirlik şerhi vermesi için yapılacak incelemede Konvansiyon hükümleriyle Arabuluculuk Kanunu'nun m. 18. hükmünün öngördüğü şartların birlikte değerlendirileceği

düzenlenmiştir.

Arabuluculuk Kanunu bu itibarla usul kurallarını ihdas ederken, Konvansiyon'un 4 ve 5. maddeleri esasa ilişkin olumlu ve olumsuz şartları düzenlemektedir. Buna göre

- sulh anlaşmasını icra etmek isteyen taraf mahkemeye sulh anlaşmasının arabuluculuk sonucu yapıldığını gösteren delilleri sunacak,
- karşı taraf ise icrayı engellemek için sulh anlaşmasının taraflarından birinin ehliyetsizliği, anlaşmanın hükümsüzlüğü ve / veya arabulucunun tarafsızlığını yitirmiş olması gibi olguları ispatlamaya çalışacaktır.

Diğer taraftan mahkemenin davalının savunmalarından bağımsız olarak kamu düzeni ve arabuluculuğa elverişliliği resen gözetip talebi reddetme konusunda takdir hakkı bulunmaktadır.

IV. Delil Tespiti

Çoğunlukla bir davanın açılmasından önce, dava açılıncaya kadar geçecek zaman diliminde delillerin kaybolmasının önüne geçmek için başvuru delil tespiti prosedürü bugüne kadar kural olarak sadece mahkemelerden istenebilmekteydi. HMK m. 400 vd. hükümlerinde yer ilgili düzenlemelere göre dava açılmadan önceki istemler için sulh hukuk mahkemeleri, dava açıldıktan sonraki istemler için ise davayı gören mahkemeler görevliydi.

HMK bununla birlikte Noterlerin vakıa tespiti ilişkin görev ve yetkileri saklı tutmaktadır. Mevcut düzenlemede, noterler, 1512 sayılı Noterlik Kanunu m. 61 uyarınca kısıtlı bir çerçevede, sadece bir şeyin veya bir yerin hal, şekil ve kıymetini tespit edip belgelendirebilmekteydi.

1512 Sayılı Noterlik Kanunu'nun m. 61 hükmü yeni düzenleme ile şimdi daha da genişletilmiştir. O kadar ki noterleri delil tespiti konusunda mahkemelerden ayırt etmek neredeyse imkânsız hale gelmiştir. Bu yeni düzenlemeye göre noterler; istem üzerine

- Noterlik dairesinde veya dışında keşif yapabilecek,
- Tanık ifadesi alabilecek ve hatta
- Bilirkişi incelemesi dahi yaptırabilir.

Söz konusu değişiklik HMK m. 400 vd. maddelerine atıf yapmakta, gerekçede de noterin söz konusu işlemleri yaparken HMK m. 400 vd. maddeleri kıyasen uygulayacağını belirtmektedir.

Söz konusu HMK m. 400 incelendiğinde ilk göze çarpan husus delil tespiti için istem sahibinin hukuki bir menfaatinin var olması gerekliliğidir. Bunun olup olmadığı da münhasıran hâkimin görev alanına giren yargılama faaliyetinin konusudur. Bu değişiklikte, kişilerin, hukuki menfaatinin olduğunu göstermesine gerek kalmaksızın, belki de mahkeme aracılığıyla elde edemeyeceği bir delil tespitini elde etmesinin önü açılmaktadır.

V. Ceza Hukuku Mevzuatı

- a. Uyuşturucu Maddelerle Mücadelede Çok Taraflı Bir Yaklaşım İzleniyor

2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakebesi Hakkında Kanun ve Türk Ceza Kanunu (“TCK”) toplum sağlığını tehdit eden uyuşturucu maddelerle m¼cadeleyi desteklemek için birtakım değişikliklere uğramıştır.

Bu kapsamda

- i. Suç eşyasına dair yeni m¼sadere d¼zenlemeleri getirilmiş,
- ii. İmalî ve ticareti yasak olan maddelerin kapsamı genişletilmiş ve yaptırımlar ağırlaştırılmış,
- iii. Uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımı hakkında kişinin denetlenmesi ve rehabilite edilmesi hakkında d¼zenlemelere yer verilmiştir.

b. Savunma Hakkını G¼clendirmeye Y¼nelik D¼zenlemeler

Anayasa Mahkemesinin geçtiğimiz yıllardaki savunma hakkını ilgilendiren kararları doğrultusunda CMK’da değişikliklere gidilmiş ve

- i. Sanığın duruşmada hazır bulunmasının zorunlu olduğu haller (karar t¼rleri) genişletilmiş,
- ii. H¼km¼n Açıklanmasının Geri Bırakılmasına kararlarına karşı itiraz üzerine yapılacak incelemenin esas ve usulden daha detaylı bir şekilde yapılması amaçlanmış,
- iii. Bölge Adliye Mahkemelerinin kesin nitelikteki kararlarına karşı savcının sanık aleyhine olađanıřt¼ kanun yoluna başvurması için “kararı etkileyecek nitelikte esaslı bir hatanın” varlığı şart koşulmuştur.

6

Ayrıntılı bilgi için l¼tfen iletişime geçin:

Pelin BAYSAL

pelin@baysaldemir.com

ILGAZ ÖNDER

ilgaz@baysaldemir.com